

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: STILLE

ARTIKLER OG INNLEGG

PRESTENS KALL

EKTESKAP OG LIKEKJØNNET SAMLIV

HAR BISPEMØTET ABDISERT?

ELLER: HVA ER ET SYNODALT
BISPEEMBETE?

JESU OMSKJÆRELSE

PREKENSAMLING.COM

PRESSEMELDING

"HELLIG URO" – NASJONAL KONFERANSE
OM KUNST I KIRKEROMMET

FRA BOKFRONTEN

SØNDAGSTEKSTEN

PALMESØNDAG

SKJÆRTORS DAG

LANGFREDAG

FRA BISPEDØMMERÅDENE

STILLE

Susan Cains innflytelsesrike bok om introversjon bærer på norsk den megetsigende tittelen *Stille – introvert styrke i en verden som aldri slutter å snakke*. At boka har solgt i godt over en million eksemplarer, er trolig et uttrykk for at mange kjenner seg igjen i beskrivelsene, og at en god del også synes det er på tide at de som verken elsker scenen eller gruppearbeidet, får et løft. Sannsynligvis er det ekstroverte ledelsesidealet mer framtrødende i amerikansk kultur og kirkeliv enn

i norsk. Likevel er det mange også hos oss som synes det er vanskelig å finne de rette rommene for å hente energi i et arbeidsliv med store krav til tempo og samarbeidsevne. Et av Cains hovedpoeng er knyttet til at vår temperament

eller personlighet avgjør hvilket nivå av stimulering vi har forkjærlighet for: Når introversjon og ekstroversjon forstås som forkjærlighet for et visst stimuleringsnivå, kan du bevisst prøve å plassere deg i omgivelser som er gunstige for din egen personlighet – verken overstimulerende eller understimulerende, verken kjedelige eller angstutløsende, påpeker Cain. Siden dette "ideelle" stimuleringsnivået er forskjellig hos den enkelte av oss, vil det være bra for både produktivitet og trivsel om det var mulig å organisere jobb og privatliv slik at dette ble ivaretatt individuelt. Det er ikke alltid så lett. Hun nevner som eksempel hvordan bedrifter innfører kontorlandskap for alle, ledelse inkludert, noe som mye forskning

viser hindrer produktivitet hos dem som fungerer best med mindre stimuli rundt seg.

Hva har dette med kirke og teologi å gjøre? Jeg sitter og skriver dette på vei hjem fra en tredagers retreat med teologistudenter i sitt avsluttende praktikumssemester. Her vil tittelen på Susan Cains bok vekke gjenklang – *Stille*. I tre dager er nivået av stimulans bevisst redusert, for mange til et ganske dramatisk mye lavere nivå enn vi er vant til. Denne senkningen av stimulansnivå

Slik vi forstår prestetjenesten, kan den ikke løsrives fra den forankringen den har i gudstroen og i Jesu kall til et liv i etterfølgelse av ham. Vi mener at stillhet og retreat bidrar til å sikre og utdype denne forankringen.

kan møte motstand, men blir likevel søkt opprettholdt gjennom retreatens disiplin og rytme. I presteutdanningen ved MF har vi for mange år siden gjort denne retreaten obligatorisk. Studentene har også fått en introduk-

sjon til denne disiplinerte stillheten tidligere i studiet. Denne ordningen er slett ikke udiskutabel; det er kamp om plassen i en slik utdanning; ideelt sett skulle vi ha plass til omtrent alt mellom himmel og jord, siden omtrent alt mellom himmel og jord er representert i de sammenhenger prester arbeider i. Saken kan diskuteres ut fra minst to synsvinkler:

- Er det rett å legge inn elementer av spiritualitet og utvikling av studentenes åndelige liv over hodet, som obligatorisk i en utdanning på høyere akademisk nivå? Noen hevder at dette bør være studentenes eget, selvstendige ansvar og ikke belastes en tett timeplan innenfor de obligatoriske studieemnene.

Mitt inntrykk er likevel at atskillig flere ønsker seg *mer* av slike elementer i utdanningen, siden profesjonsutdanning også har et ansvar for dannelsen, *formatio*, og i kirkelig tjeneste. Det er ikke vanskelig å finne eksempler på at kirkelige utdanningsløp i andre land og i andre trossamfunn legger større vekt på disse elementene. Metodistkirkens prestestudenter, som også i stor grad får sin utdanning ved MF, tas ut i en hel ukes heltaus retreat med veiledning. Hvis teologistudiet skal ta seg selv på alvor som profesjonsutdanning, må det åndelige liv tematiseres, gis næring og utfordres. Slik vi forstår prestatjenesten, kan den ikke løsrives fra den forankringen den har i gudstroen, og i Jesu kall til et liv i etterfølgelse av ham. Vi mener at stillhet og retreat bidrar til å sikre og utdype denne forankringen. Da kan den med fordel inngå som en obligatorisk del av studieløpet, og kanskje i et større omfang enn i dag.

- Men er det så selvsagt at det er akkurat denne spiritualitetsformen som skal forordnes? Det er ikke til å komme fra at ulike personlighetstyper har ulik tilgang til kontemplativiteten, noe også Susan Cains bok understreker. Kan man forlange av en student eller prest med forkjærlighet for et *høyt* stimuleringsnivå, at han skal få et personlig, åndelig utbytte av en retreat? Jeg tror vi må innse at ulike arbeidsformer treffer ulike mennesker, og at det ofte er en god idé å gjøre mye av det man liker eller får til best. Men denne "godfot-teorien" må balanseres av troen på en personlig utvikling der det faktisk er mulig å tilegne seg nye erfaringer og ferdigheter. Kontemplativitet er ikke bare en preferanse; det er også en ferdighet som kan læres. Og det skal sies at stillhet neppe er den kirkelige arbeidsformen prester og teologistudenter eksponeres mest for. Utdanningen er fortsatt ytterst rasjonell, akademisk og verbal. Kirke-

... mye forskning de siste 40 åra har kommet fram til at gruppearbeid jevnt over faktisk hemmer mer enn fremmer kreativitet og effektivitet...

livet er fortsatt dominert av aktivitet, argumentasjon og handlinger. Tre dagers stillhet er tre små dråper i et beger som er fylt av mye annet.

Oppmerksomheten om personlighet, introversjon og ekstroversjon, gir anledning til flere praktiske teologiske refleksjoner. Et av kapitlene i Cains bok omhandler det hun kaller "den nye gruppetenkningen". Denne tenkningen insisterer på at kreativitet, innovasjon og intellektuelle prestasjoner har et sosialt opphav, og at "ingen av oss er så smart som oss alle til sammen". Tenkningen har gitt oss fenomener som team, idémyldringer og kontorlandskap. Når svært mye forskning de siste 40 åra har kommet fram til at gruppearbeid jevnt over faktisk hemmer mer enn fremmer kreativitet og effektivitet, gir det god gjenklang hos en uttalt introvert som meg selv. Jeg kan ikke huske at jeg noen gang har blitt inspirert av en idémyldring, og jeg tror ikke jeg ville holdt ut mange ukene i et kontorlandskap. Mange kirkelig ansatte, og prester i særdeleshet, er blitt nega-

tivt karakterisert som "lonely riders", solospillere som helst gjør ting på egenhånd. Bak denne kritikken ligger det nok en legitim oppmerksomhet om demokratisering og etterrettelighet i staben. Men kanskje trengs det et korrektiv som også gjør opp-

merksom på den enorme energilekkasjen som finner sted når alt skal skje i grupper og team. Og jo større gruppa er, desto færre og dårligere idéer genereres. Jeg er til enhver tid med i flere slike grupper. Ifølge forskningen referert av Susan Cain har vi alle odds mot oss, med tanke på en effektiv prosess og et godt resultat.

.....
SJUR ISAKSEN
SJUR.ISAKSEN@MF.NO

PRESTENS KALL

AV PROST ØYSTEIN MAGELSSENA
MAGELSSEN@DRAMMEN.KIRKEN.NO

Dette er hverken er preken eller en vitenskapelig artikkel, men snarere en bekjennelse eller et reflekterende vitnesbyrd ”backstages” i sakristiet. Å være prest kan presteres. Det er mulig å utføre den pastorale tjeneste ved egen kraft og styrke, en stund. Mang en prest, meg selv inkludert, har i kortere eller lengre perioder satset primært på egne prestasjoner. Mange er det som nettopp av den grunn sliter med sviktende motivasjon og utrygghet, tviler på sitt yrkesvalg eller rett og slett går tomme. Dette skjer når prestatjetjenesten måles etter hva jeg får til, om jeg har de rette evner, om jeg klarer å engasjere og mobilisere andres tilslutning og deltakelse, om jeg kommuniserer slik at menigheten virkelig blir oppbygget og veiledet.

Det er mye i vår norske folkekirkevirkelighet – med dens råd og styringssystemer inkludert – som kan kjennes krevende i den enkelte preste-hverdag. Mulighetene for å miste motet er ofte snublene nær, ikke minst når kreftene svikter og prestasjonsangsten vokser. Mange savner engasjement og samhandling. Folk vil ha ”huset”, men ikke presten. Pårørende viser større og større kreativitet og kravstorhet når det gjelder hvordan prestens skal gjennomføre sitt fag. Dårlig oppslutning om trosopplæring og barne- og ungdomsarbeid. Politikere som presser oss på innhold, så lenge de sitter på pengekassen. Arbeidsvegving blant kollegaer, og sviktende vilje til forpliktelse blant folk flest. Lite syn og interesse for prestens fagkompetanse. Manglende bevissthet om liturgi og kirkelige merkedager. En liturgi-reform som var ment å sikre fleksibilitet, men som av mange oppleves som mer strikt, firkantet

og komplisert. Detaljstyring ”nedenfra og ovenfra”, ikke minst fra ikke alltid like kompetente menighetsråd og medarbeidere som er gitt et nytt mandat i gudstjenestelivet og ellers. Hvor skal presten finne sitt overskudd? Hvor skal hun og han kjenne hva som bærer? Hva er nå egentlig prestatjetjenestens fundament og mandat?

FORVALTER AV GUDS NÅDE

Mitt poeng er ikke at det er uvesentlig om presten har evner og anlegg, faglig kompetanse og sosiale antenner. Takk for hver prest som bruker sitt intellekt og sine gode egenskaper i Herrens tjeneste! Hurra for alle prestasjoner som lykkes til beste for mennesker og for kirken! Det gjelder bare å erkjenne betydningen av at det ikke er dette som bærer prestens yrkesutøvelse.

I den gamle paks tid var en av prestens oppgaver å holde ilden i tempelet levende (2 Mos 27,21; 3 Mos 6,5f). Her hadde Herren Gud sin bolig, og ilden i lampen og på alteret var tegn for nettopp dette. I den nye paks tid – vår tid – er prestens jobb i prinsippet den samme. Vår oppgave å være forvaltere av nådemidlene, Ordet og sakramentene, så mennesker får et møte med den levende Gud i Jesus Kristus. Alt annet er underordnet og mindre vesentlig. En prest er en formidler av Guds lov og evangelium og opererer aldri på egne vegne, men som en tjener og et redskap for Gud.

I vår kirkes liturgi blir dette naturlig nok uttalt med all tydelighet i ordning for ordinasjon til prestatjetjeneste. Som her fra selve vigslingsbønnen: ”Send ham/henne din Ånd med tjenestens gaver, så han/hun kan bli en rett arbeider i din høst. Gi

ham/henne å utføre sin tjeneste med frimodighet og troskap, (...) og i alle ting vise seg som en god forvalter over din mangfoldige nåde. Vær med ham/henne i motgang og prøvelser, og gjør ham/henne tålmodig og ydmyk av hjertet, så din kraft må kjennes i hans/hennes svakhet.”

BARTH OG BONHOEFFER

På jakt etter prestatetjenestens bærende fundament har et dykk i vår teologihistorie gitt meg noen vesentlige holdepunkter og inspirerende perspektiver. Den sveitsiske teologen Karl Barth (1886–1968) ble i mellomkrigsårene en kontroversiell røst da han tok et oppgjør med den liberale teologi. Denne teologiske retningen var så og si enerådende ved hans eget universitet i Berlin og preget også brede kirkelige kretser i Tyskland. Kristendommens historiske utvikling sto i fokus, mens skepsisen var stor til bibelsk ufeilbarlighet og endelige sannheter.

Karl Barth, som ikke minst ble kjent også i Norge gjennom publiseringen av sin Romerbrevskommentar fra 1919, tok til motmæle mot den liberale teologi. Han poengterte uforanderligheten ved Gud og Guds ord. Barth, som sto i en kalvinisk, reformert tradisjon og også hadde betydelig sympati for 1800-tallets biblisme, understreket den historisk-kritiske bibelforskningens utilstrekkelighet. Hans budskap var at bibelteksten og dens fortolkning måtte stå i sentrum for kristen teologi. Barths innflytelse førte etter hvert til den såkalte bibelteologi-bevegelsen som har dominert mye av den teologiske diskusjonen om Bibelen på 1900-tallet, også hos oss. Bibelteologien ønsker ikke å erstatte den systematiske teologi, men vil gjøre den ”mer bibelsk”, mer fundert på de lange linjer i det bibelske vitnesbyrd.

Den tyske lutherske teolog og prest Dietrich Bonhoeffer (1906–1945) ble en av de fremste ledere i den tyske bekjennelseskirkens kamp mot nazismen. Han skulle komme til å lede et av bekjennelseskirkens presteseminarer inntil det ble oppløst av nazistene, og Bonhoeffer fikk tale- og skriveforbud. Kort tid før krigen foreleste han i USA, men vendte tilbake for å være med i kirkekampen hjemme. Han oppga etter krigsutbrud-

det sitt pasifistiske standpunkt og sluttet seg til sammensvergelsen for å drepe Hitler. Han ble arrestert 5. april 1943 og hengt 9. april 1945, bare 39 år gammel.

På tross av begrensede muligheter til å gjøre en forskerinnsetts ble Bonhoeffer en av vår tids mest innflytelsesrike teologer gjennom sitt krav om radikal konfrontasjon med det moderne menneskets nye situasjon. Han var frittalende og hadde en skarp penn, og etterlater seg et betydelig forfatterskap som stadig leses og siteres over hele verden. Hans radikalitet kommer tydelig fram i boka ”Nachfolge”. Denne fikk han utgitt 31 år gammel i 1937. Allerede i innledningen langer Bonhoeffer ut mot ”den billige nåden”, et begrep som er blitt stående og flittig sitert: ”Billig nåde er vår kirkes dødsfiende. I dag står kampen om den dyre nåden [...] Billig nåde er nåde uten etterfølgelse, nåde uten kors, nåde uten den levende Jesus Kristus, han som ble menneske av kjøtt og blod.”

”Nachfolge” ble utgitt på norsk i 1956 med tittelen ”Lydighetens vei”. I 2011 fikk den ny oversettelse og ble utgitt med tittelen ”Etterfølgelse”. Fra fengselet skrev han en serie brev til vennen Eberhard Bethge, utgitt i boken ”Widerstand und Ergebung” (1951), til norsk ”Motstand og hengivelse – Brev fra fangeleiren” (1953/2000), hvor han presenterer ideer som har virket som en inspirasjon til kristen nytenkning. Etter hans død kom også hans ufullendte ”Ethics” (1949). Bonhoeffer viste med sitt forfatterskap og sitt liv at troen forplikter. Hans dype, personlige tilhørighet til Kristus ga ham en tro som holdt ham oppreist mot overmakten.

Den unge frimodige teologistudenten Dietrich Bonhoeffer tok kontakt med den eldre professor Karl Barth i Berlin. Han var fasinert av Barths oppgjør med de rådende teologiske strømmer. Gjennom sine mange samtaler med Barth begynte så Bonhoeffer gradvis å tro at kristne kan ha en selvstendig og profetisk innvirkning på samfunnet hvis bare Guds Ord ble anerkjent for hva det var, en formidling av Guds uforanderlige vilje til hans tapte skapelse. Senere skulle Bonhoeffer selv bli nettopp en eksponent for denne erkjennelsen gjennom sitt forfatterskap og sitt liv.

En grunntanke hos ham var at kirken har en profetisk rolle å spille i verden, ikke bare en pastoral. Den sanne kirke og verden kan ikke alltid være på godfot med hverandre. Det ”kultiverte vennskapet” mellom kirken og samfunnet er årsak til kirkens økende irrelevans. Når det gjelder de vesentlige spørsmål i livet må kirken våge å stå opp og bli regnet med, selv om den står alene, var hans budskap.

Dietrich Bonhoeffer avviste aldri den liberale teologiens sosiale evangelium, men etter møtet med Barth, fremholdt han at liberalismen og Barthianismen begge har noe viktig å si til moderne protestanter. Den liberale teologi lærer oss viktigheten av å ha en bekymring for de sosiale problemene i samfunnet. Barthianismen lærer oss at Guds Ord inneholder evige svar. Hans doktoravhandling ”Sanctorum Communio” (= de helliges samfunn), fra allerede 1927, var et forsøk på å utføre syntesen mellom de to. Dessverre skulle det gå mange år før andre forskere viet hans teologiske tenkning særlig oppmerksomhet. Da en god del år var gått, og en hans vitenskapelige slutninger ble oppdaget av flere, gjorde omstendighetene i Tyskland at Bonhoeffer var langt mer opptatt av å leve ut meningen med kirken enn å snakke om den.

Det avgjørende spørsmålet for Dietrich Bonhoeffer var dette: Hvordan kan kirken være kirke i dag? Og svaret hans er i en sum dette: Ved lydige å følge Kristus! Hemmeligheten ligger i overgivelsen og etterfølgelsen. Kristus kaller jo oss til å følge Ham, slik apostelen Peter skriver: ”Det var jo dette dere ble kalt til. For Kristus led for dere og etterlot dere et eksempel, for at dere skulle følge i hans spor.” (1 Pet 2,21)

Å ÅPNE FOR MØTET MELLOM HIMMEL OG JORD

Det er noe med Karl Barths trassige tro på uforanderligheten ved Gud og Guds ord og Dietrich Bonhoeffers djerve vilje til å se det foranderlige livet og verdens gang i perspektiv av Guds evige gode og kompromissløse vilje, som mer enn fasinerer meg. Bonhoeffers syntese blir for meg en utlegning av den dype sammenhengen mellom det hellige og det allmenne. Det er en tydelig

forbindelse mellom den guddommelige intensjon og menneskets valg og daglige arbeid. Og det er vårt kall som hele kristne mennesker å være bevisst at vi lever midt i denne forbindelsen. I dette ligger også prestens oppdrag. Vi har som prester på en særskilt måte fått i oppgave å åpne for mennesker et møte mellom himmel og jord, å formidle og forkynne både det guddommelige gitte og det som kaller på all menneskelig innsats.

Dette gjør oss, slik vi er i oss selv, ikke helligere eller frommere enn andre mennesker. Vi er som prester like avhengig av det Gud gir som enhver annen. Ja, for å kunne utføre vårt oppdrag i kirken er det snarere slik at vår avhengighet av det Gud gir og gjør er vår fremste kvalifikasjon. Denne erkjennelsen er den beste medisin mot troen på at det å være prest hviler på egen prestasjon.

Bonhoeffers syntese står videre som en påminning om det kall presten har til å motvirke kirkens irrelevans. Det gjøres best nettopp når vi vet å vedkjenne oss både det guddommelige og det menneskelige fullt ut. Dette som jo er et helt vesentlig aspekt ved selve inkarnasjonens under, står stadig i fare for å komme i bakgrunnen om kirken tillemper og tilpasser sitt budskap for å tekkes mennesker eller forenkle vår kommunikasjon. Tilsvarende oppleves kirkens budskap med god grunn, livsfjernt og som svar på spørsmål som ikke en gang er tenkt, om vi gjennom ord og handling ikke tar menneskets daglige strev og verdens utfordringer tilstrekkelig på alvor.

Dypest sett står det om kirkens troverdighet. Om mennesker finner grunn til å regne med Gud i sine liv, ikke på grunn av hva presten presterer, men ved hjelp av hva presten legger til rette for, hva presten videreformidler, og om det presten står for og representerer, vekker gjenkjennelse og oppfattes som ”ekte vare”. Ikke minst i prekenen settes dette på prøve. En solid teologisk utlegning fra prekestolen, faglig korrekt og gjennomarbeidet på alle måter, hjelper i liten grad mennesker til å erkjenne Guds nærvær. Det er avgjørende at presten selv er til stede i sine ord og gir budskapet kjøtt og blod, gjenkjennelse og vitalitet. Like fullt tjener det lite om prestens tale handler mest om egne erfaringer og synspunkter,

velmente kommentarer om livets gang, uten noen form for evangelisk proklamasjon. Kun unntaksvis er prestens egne meninger verdt å lytte til fra prekestolen; det er evangeliets mening vi skylder folk å servere.

FORBILDET HENRI NOUWEN

Her kommer den nederlandske romersk-katolske teologen og forfatteren Henri Nouwen (1932–1996) oss til hjelp som forbilde og veileder. Kort fortalt var han den tidligere professoren i teologi ved blant annet Harvard Universitet i USA, som brøt over tvert, flyttet inn i et bofellesskap med psykisk utviklingshemmede og ble prest for dem. Men det er bare en bit av den fascinerende historien om hans liv.

Henri Nouwen ble født som eldst i en barneflokk på fire og vokste opp i enkle kår i den lille landsbyen Nijkerk, nær Amsterdam. Allerede som barn var han fast bestemt på å ville bli prest og lekte gjerne utkledd som prest, med sine yngre søsken som ministranter! Den kirkelige situasjonen i Nederland var på den tid ennå dominert av konservative idealer. Skepsisen mellom kirkesamfunnene var stor. Dette skulle imidlertid endre seg sterkt i Nederland som en effekt av den kirkelige samlingen under 2. verdenskrig i tiden fram mot 2. Vatikankonsil (1962–65). Denne utviklingen skjedde parallelt med Henri Nouwens oppvekst og teologiske studium. Det er interessant å merke et slektskap med Bonhoeffers idealer, levd ut i Nouwens egen posisjon slik den modnet seg fram i ham i takt med historiens gang.

Henri Nouwen ble ordinert til prest i erkebispedømmet Utrecht i 1957 og begynte så å studere psykologi ved det katolske universitetet i Nijmegen (1957–1964). Etter fullført universitetsgrad dro han til Meninger-klinikken i Topeka i Kansas, USA for å studere videre i fagene religion og psykologi. Da en venn, dr. John Santos, ble bedt om å bygge opp et psykologisk fakultet ved Notre Dame-universitetet i Indiana, inviterte han Nouwen som gjesteprofessor. Han ble der i to år og underviste i klinisk, utviklings- og pastoralpsykologi, personlighetsteori og religionspsykologi. Nouwens første av 40 bøker(!), kom

som en frukt av dette arbeidet i 1969. Boken het "Intimacy" (= intimitet). Snart var Henri Nouwen Amerikas mestselgende forfatter av oppbyggelseslitteratur.

Hans videre akademiske karriere ble stadig avbrutt av faser hvor han levde et kontemplativt ordensliv. Han hadde også perioder som starten av 80-tallet, da han gjennom sitt bekjentskap med romersk-katolsk kirkeliv i Latin-Amerika ble fredsaktivist og kjempet for sosial og politisk rettferdighet i USAs latinamerikanske "bakgård". Underveis skjøttet han sitt aktive forfatterskap, med alt det medførte av foredragsturneer og besøk verden over. Etter å ha undervist ti år ved Yale-universitetet gikk turen til nye oppgaver ved det enda større og mer prestigetunge Harvard Universitet. Men etter et par år her kom han til at dette ikke var stedet for ham. Om dette skriver han siden: "I had the feeling that Harvard was not where God wanted me to be. It's too much podium, too much publicity, too public. Too many people came to listen... It's not an intimate place. It's a place of intellectual battle." (Fra boken "The Road to Peace", 1998) Det synes som den faglig skarpskodde Nouwen nådde et akademisk metningspunkt. Han lengtet etter en mer livsnær spiritualitet med Jesus og folks hverdag i sentrum.

Han fant det han søkte i L'Arche-bevegelsen som driver hjem for psykisk utviklingshemmede i Europa og USA. Ni måneder bodde han på et av disse hjemmene i Trolsly-Breuil i Frankrike. Siden takket han ja til kallet som prest ved L'Arche-fellesskapet Daybreak i Toronto, Canada. Dette ble hans hjem de siste ti årene av hans liv. I boka "The Road to Daybreak: A Spiritual Journey" (1990) beskriver han prestekallet han fikk, slik: "It is a concrete call to follow Christ, to leave the world of success, accomplishment, and honor, and to trust Jesus and him alone."

I L'Arche-fellesskapet fant han at livets verdi og mening ikke baserer seg på kunnskap og egne prestasjoner, men oppdagelsen og erkjennelsen av å være elsket og anledningen til å elske. "Adam (en psykisk utviklingshemmet uten språk, som Nouwen fikk særlig ansvar for) keeps revealing to

me, over and over again and in his own clear way, that what makes us human is not primarily our minds but our hearts; it is not first of all our ability to think which gives us our particular identity in all of creation, but it is our ability to love.” (fra “Finding My Way Home”, 2004)

Gjennom sitt liv og sine mange bøker viste Henri Nouwen en sterk ærlighet og sårbarhet, og samtidig et klart evangelisk fokus. Han våget å leve og tjene dialektisk, mellom det gudgitte evangelium om nåden i Jesus Kristus og livets kår for det enkelte menneske. I sitt forfatterskap dvelte han aldri ved abstrakte problemstillinger. Det som ikke påvirket eller berørte ham eller de nær ham personlig, var han rett og slett ikke interessert i å skrive om. Slik står han som et forbilde for en livsnær spiritualitet og en preste-tjeneste som er mer opptatt av relasjoner enn posisjoner. Han tegner for oss et bilde av en kirke der forholdet til Jesus Kristus og våre medmennesker er langt viktigere enn prestasjoner, aktiviteter og den enkeltes mening.

”Hva skulle du gjerne visst da du var ung?” spør journalisten professor em. Jakob Jervell, 88 år, i det han selv karakteriserer som sitt aller siste intervju. (Vårt Land 18.10.13) ”At vi alle er del av hverandres liv. Vi reflekterer lite over forskjellen mellom individ og person. Et individ er lukket. Det er seg selv nok. En person betyr ’den som noe klinger gjennom’. Gud er en person. Forholdet er mye tettere enn vi er klar over. Vi er avhengig av hverandre. Det er noe av det vesentligste jeg har lært, og det vanskeligste. Du er ikke bare deg selv, men del av et annet menneskets liv. Og deler av ditt liv ligger i andre mennesker.” Den gamle Jervell klinger her som et ekko av den dansk etikprofessor K. E. Løgstrups tese: ”Vi har aldri med et annet menneske å gjøre uten at vi holder noe av dets liv i våre hender.” (”Den etiske fordring”, 1956)

DET KLINGER GJENNOM PRESTEN

Det er mer enn et vakkert bilde at vi som prester skal være personer ”som noe klinger gjennom”. Det er en erkjennelse jeg ved nærmere kjennskap til Barth, Bonhoeffer og Nouwens ord og liv har fått se nye dybder ved. Og det er en velsignet

oppgivelse – først og fremst fordi det er Gud som ved Den hellige Ånd stadig gir oss det vi skal ”klinge”, det vi har fått å forvalte og formidle (1 Kor 2,1–9 og Ef 2,8–10). Derneft gir denne oppdagelsen meg som prest frihet til å være meg selv, med mine begrensninger, mine spørsmål og mine mangler. Jeg trenger ikke slite meg ut på å prestere mer enn jeg makter eller evner. Tvert imot er det slik at når jeg våger erkjenne mine mangler og min fattigdom, kan Gud omsider finne rom til å gjøre noe med meg og gjennom meg. Slik er denne kirken som Jesus tegner for oss i Saligprisningene (Matt 5,3–12). ”Vi forkynder ikke oss selv, men Jesus Kristus som Herre og oss som tjenere for dere – for Jesu skyld. For Gud, som sa: ’Lys skal stråle fram fra mørket,’ han har også latt lyset skinne i våre hjerter for at kunnskapen om Guds herlighet i Jesu Kristi ansikt skal lyse fram. Men vi har denne skatten i leirkrukker, for at den veldige kraften skal være fra Gud og ikke fra oss selv.” (2 Kor 4,5–7)

Et like vesentlig moment er nødvendigheten av resonans i eget liv om vi skal ”klinge” godt og sant. Likesom Henri Nouwen ikke hadde interesse av å skrive om det som ikke berørte ham eller dem nær ham personlig, vekker det liten interesse det en prest forkynder, som ikke sies i kontakt med eget liv og egne erfaringer. Det gjelder å la eget liv og spiritualitet være klangbunn for det vi formidler gjennom ord og handling. Presteoppgaven står i fare for å være en rolle jeg spiller mens jeg selv egentlig er en annen. Det er nok mulig å beherske denne rollen godt, men det uekte og tilgjorte vil alltid skinne gjennom og gå på troverdigheten og tilliten løs. Å spille en slik rolle, enten jeg forsøker å være en annen eller si og gjøre det jeg tenker jeg burde og skulle, vil i det lange løp tappe all frimodighet og kraft. Slik opphører gleden og meningen fra prestelivet fullstendig.

Å leve og virke som prest, i nærkontakt med eget liv og egen spiritualitet, faller nok mer naturlig for noen enn for andre. Dette er også noe som kan øves og er et felt hvor god pastoralveiledning vil være til god hjelp. Dette er også et felt jeg har erfaring med at gode kollegaer kan hjelpe hverandre med, gjennom samtaler og

respons, gjennom felles studium og samarbeid. Å finne en slik åndelig puls der opplevelser og erfaringer fra eget levd liv sees i sammenheng med Gud nærvær og handling i og gjennom oss og i alt som skjer, er det hele menneskets selverkjennelse.

Irskfødte Paul Murray (1947–), dominikansk prest og universitetslærer i Roma, har skrevet en spennende bok om forholdet mellom den ”objektive” teologi og den enkeltes spiritualitet innenfor sin egen dominikanske tradisjon (”The New Wine of Dominican Spirituality”, 2006). Denne tradisjonen har ofte, og nok med god grunn, blitt beskrevet som ensidig akademisk og intellektuell. Det Murray gjør i boken, er å fortelle om ulike dominikanske stemmer fra opp gjennom kirkehistorien, personer som absolutt var både frodige, djerve, evangeliske og oppriktige på samme tid. Han forteller om den åpenhet til verden som den dominikanske ånd har båret med seg helt fra starten, og hovedoppgaven de så, og ser, i å formidle evangeliet til mennesket med troverdighet.

Dominikanere som Thomas Aquinas, Jordan av Sachsen og Katarina av Siena var ikke bare imponerende teologer; de var også forsvarere av naturen, med stor innsikt i menneskenes liv. Murray viser hvordan St. Dominicus selv ikke bare var en forsvarer av de store moralske og læremessige sannheter, men også et vitne om det ankerfeste, den mening og ufattelige glede Kristus gir i møte med livet slik det er på godt og vondt. ”The wine of truth which Christ gives us to drink is also a wine of astonishment. What we

preach, then, are not just truths about God. We preach a wine of truth which we actually tasted ourselves, and have drunk with living faith and joy”, skriver Paul Murray.

PRESTENS FATTIGE TRØST

Hva er en fattig trøst? Det er i denne sammenheng at det nettopp er vår fattigdom i oss selv som er vår redning. Det er at vi ikke trenger strekke oss etter andre erfaringer og høyre innsikter enn det som naturlig ligger for den enkelte av oss. Det er at kirken som vi skal tjene, er fellesskapet av ulike troende tvilere, som aldri lykkes i alt. Det er nettopp i møtet mellom vår fattigdom og Guds nåde at vi finner kirkens vitalitet og dynamikk.

Visst er det iblant slitsomt å være prest, og vanskelig. Det jeg nevner innledningsvis, er bare en del av alt det som kan gjøre tjenesten tung. Men på slike dager er altså ikke løsningen å lete etter egne ressurser eller forsøke å løfte seg selv opp etter håret. Vi må gå til Gud. Der er kilden med det vi selv trenger, og det vi skal gi. Eller rettere sagt: Det gjelder å åpne opp for at Gud får komme til oss med sine nådegaver.

Hvordan kan kirken være kirke i dag? ”Ved lydig å følge Kristus!” svarer Dietrich Bonhoeffer. Hemmeligheten ligger i overgivelsen og etterfølgelsen – erkjennelsen av at vi er elsket, og er til for å elske. Vi er personer, ikke individer. Vårt kall er å ta imot den nåde vi skal rekke ut, og samtidig djervt følge Jesus og ærlig kjempe med Ham mitt i vår virkelighet.

EKTESKAP OG LIKEKJØNNET SAMLIV

AV BISKOP OLE CHR. M. KVARME
OLE.KVARME@GMAIL.COM

Vårens kirkemøte skal drøfte vår kirkes ekteskapsforståelse og ta stilling til om det skal innføres kirkelig vielse for likekjønnete par eller forbønn for borgerlig inngåtte likekjønnete ekteskap. Det vil bli krevende forhandlinger og utfordre enheten i vår kirke.

Det er sagt at genuin dialog er *først* å lytte med hjerte og tanke uten å fokusere på egne motargumenter. *Deretter* skal en selv tale med både hjerte og tanke. Siden jeg selv tilhører mindretallet i Bispemøtet, har jeg i ettertid igjen forsøkt å finlese flertallets uttalelse og lytte meg inn til kjernen i deres argumentasjon og engasjement.

Flertallets uttalelse. Det er menneskers liv dette spørsmålet handler om, og kirken har mye å svare for i sitt forhold til homofile. Samtidig leser flertallet Bibelens tekster på nytt. Flertallet skriver at hensynet til det grunnleggende behov for samliv og til at kjærligheten mellom mennesker må få rom, også gir bibelsk grunnlag for å tale om ekteskap for likekjønnete par.

I forlengelsen av dette bringes hensynet til likestilling inn og det faktum at vi nå har en ekteskapslov som inkluderer likekjønnete par i definisjonen av hva et ekteskap er. Flertallet er også opptatt av barna og at homofile har vist seg som gode omsorgspersoner. Ekteskap mellom likekjønnete vil ikke svekke ekteskapet mellom mann og kvinne, men tvert imot styrke det forpliktende samliv i ekteskapet som institusjon, skriver flertallet.

En ordning i kirkens liv. Med dette forsøk på å lytte – om gjengivelsen her er alt for kortfattet – hva har så jeg på hjertet og i tanke når disse forhold skal drøftes under vårens Kirkemøte?

Flertallets engasjement for de homofile gjør inntrykk. Men også mindretallet erkjenner kirkens feiltrinn i forhold til homofile og aksepterer at samfunnet gjennom lovgiving gir vern om likekjønnete pars samliv. Det Kirkemøtet skal ta stilling til, er imidlertid ikke bare enkeltmenneskers liv, eller to og to, men en ordning som står sentralt i kirkens liv, og som berører langt flere.

Hensynet til homofile må også nyanseres. Av erfaring vet vi at det var mange homofile som ikke ønsket en ny ekteskapslov fordi de ikke anså likekjønnet samliv som identisk med ekteskap. Det er også mange homofile i våre menigheter, som har valgt å leve i tråd med den tradisjonelle kristne forståelse, at seksuelt samliv hører hjemme i ekteskapet mellom mann og kvinne.

Nå kan det godt hende at de får rett, som sier at den nye ekteskapsloven og ekteskapsforståelsen ikke vil svekke ekteskapet mellom mann og kvinne. Om en slik svekkelse ikke skjer, vil imidlertid min påstand være at det ikke skjer på grunn av den nye loven, men heller på tross av den. Forholdet mellom mann og kvinne er på grunnleggende vis knyttet til menneskets livskår og slektens videreføring. Både den nye loven og påfølgende lovgiving innen andre relaterte områder representerer sosiale konstruksjoner som ingen av oss i dag kjenner rekkevidden av.

Omsorgspersoner. De fleste barn vokser i dag opp med en mor og en far som gifte foreldre. Men samboerskap er utbredt; antallet eneforeldre har vokst; foreldre skilles og giftes igjen, og noen vokser opp i hjem med likekjønnet foresatte. Jeg er heller ikke i tvil om at homofile

er og kan være gode omsorgspersoner. I alle relasjoner er omsorg og trygghet for barna avgjørende, og alle som har ansvar for barn, trenger vår og samfunnets støtte.

I dette mangfold utgjør imidlertid ekteskapet mellom mann og kvinne en kjøp som gir retning og innhold til alt samliv. Det er ikke en idyllisering av kjernefamilien, men handler om grunnleggende relasjoner. Det er heller ikke en idyllisering av storfamilie og slektsforhold, i erkjennelse av det konfliktstoff som kan prege disse forhold. Men ekteskapet mellom mann og kvinne og barns relasjon til sine biologiske foreldre har vært og er grunnleggende i både kirke og samfunn.

Bibelsk begrunnelse. I flertallets uttalelse overbevises jeg ikke av deres behandling av det bibelske materiale. Ingen av oss bestrider at det er et mangfold av ekteskapsformer i Det gamle testamente. Mange tekster og fortellinger i begge testamenter hører hjemme i en patriarkalsk tid. Det forhindrer ikke at den røde tråd som går gjennom Bibelen på dette punkt, handler om ekteskapet mellom mann og kvinne. Den er der i Bibelens skapelsesberetninger, i fortellingene om hvordan Gud skaper mann og kvinne, og den er der i Jesu undervisning. Når flertallet fjerner kjønnsdifferensieringen som grunnleggende kriterium, beveger de seg bort fra en bibelsk forståelse av ekteskapet som institusjon i kirke og samfunn.

Dermed er jeg fremme ved det besnærende argument om likestilling og at likekjønnete par ikke må diskrimineres. Flertallet påpeker at de grunnleggende verdier som skal prege ekteskapet mellom mann og kvinne – kjærlighet og tillit, likeverd og troskap – er de samme verdier som ligger til grunn for likekjønnete pars samliv. Men det er problematisk når de på dette grunnlag sidestiller heterofilt og likekjønnet samliv og lar ekteskapsforståelsen omfatte begge.

To grunnleggende kriterier. Verdiene – kjærlighet og tillit, likeverd og troskap – er allmenne verdier som skal prege og bære alt samliv. Ja, de er kjerneverdier for ekteskapelig samliv, men er ikke forbeholdt ekteskapet. Inngåelsen av ekteskap i bibelsk forstand og i kristen tradisjon

baserer seg på to ytre kriterier: Det er et forhold mellom én mann og én kvinne, og deres offentlige løfteavleggelse og forpliktelse overfor hverandre og omgivelsene. I disse to grunnleggende kriteriene ligger også det innebygde perspektivet til barn og relasjonen til slekt og familie. Det er et perspektiv på ekteskapet som ligger der også om det gifte ekteparet forblir barnløst.

Når flertallet legger vekt på likestilling, overrasker det når de likevel uttrykker aksept for at det er forskjell på heterofile og homofile par, ”på heterofil og homofil seksualitet”. Jeg overraskes ikke over innholdet i utsagnet, men over flertallets argumentasjon. De understreker at ”det er mulig å være tilhenger av likestilling av heterofile og homofile når det gjelder adgang til å inngå ekteskap, og samtidig å være imot den tilsvarende likestilling når det gjelder adgang til adopsjon og assistert befruktning”.

Det som her er vanskelig å forstå, er hvorfor den likestilling som de argumenterer for, likevel må begrenses. Og jeg må spørre hvor lenge flertallet vil holde på denne begrensning? Når hensynet til likestilling driver argumentasjonen og presses ned på forhold som i utgangspunktet er forskjellig, blir også konklusjonen forfeilet. Å behandle forskjellig noe som i utgangspunktet er forskjellig, er ikke diskriminering.

Kirken må ikke følge samfunnet. Nå lever vi som samfunn med den nye ekteskapsloven. Den preger også den allmenne språkbruk. Det betyr ikke at vi som kirke må akseptere denne lov og denne språkbruk som eneste mulige rettesnor. Dagens lovtekst gir oss også som kirkesamfunn rett til å holde fast på vår tradisjonelle ekteskapsforståelse i forbindelse med vigselsretten og vår kirkes liturgier.

I 2008 åpnet imidlertid et enstemmig Bispemøtet for at det kan bes for likekjønnete par som ønsker forbønn. Men bønnens rom er større enn det som er formulert lære, liturgi og bekjennelse. Forutsetningen var at en slik forbønn ikke får ekteskapsinngående karakter, og at den ikke pålegges prestene, men skjer ut fra den enkelte prests pastorale skjønn. Bakgrunnen for denne åpning var erkjennelsen av at det er to syn i kirken på homofilt samliv, og at vi må leve sam-

men med disse to syn. Denne åpning var samtidig forankret i den grunnleggende forståelsen av ekteskapet som en institusjon mellom mann og kvinne, og at likekjønnet samliv ikke er identisk med ekteskap.

Veien videre – kirkens enhet? Mangfoldet i dagens samlivsformer og debatten i kirke og offentlighet har ført til en etterlysning av at kirken klargjør sin ekteskapsforståelse. Det er også utfordringen til vårens Kirkemøte. En fornyet lesning av uttalelsen fra Bispemøtets flertall har ikke overbevist meg om at det er grunnlag for

å endre kirkens ekteskapsforståelse. Den har tvert imot vist at det er gode grunner til å fastholde og tydeliggjøre ekteskapet som et forpliktende og livsvarig forhold mellom mann og kvinne, og likeså hensynet til barna og til familien som grunnleggende institusjon i kirke og samfunn. En slik tydeliggjøring vil også kunne skje ved at en viderefører den linje som Bispemøtet la opp til med sin uttalelse fra 2008. Det vil samtidig være et bidrag til å ivareta både kirkens enhet og dem som ønsker forbønn for sine liv.

luther

Magnus Malm

KJENNETEGN

Å søke Guds nærvær i en kaotisk tid

399,-

Den svenske forfatteren og sjelesørgeren Magnus Malm skriver om kjennetegnene på Guds nærvær i vår hverdag.

Sammen med den nye boken kommer et armbånd. Det er ment som en praktisk hjelp til å daglig holde fast ved kjennetegnene krybben, korset og ringen.

Vårt Land skriver: *"For svensken er bønn intet mindre enn et mirakel, fordi han ikke kan tenke seg noe annet som kan forandre menneskers liv så dypt og knytte oss til kilder bortenfor alt vi ser."*

www.lutherforlag.no

www.bokogmedia.no

HELLIG URO

EN KONFERANSE OM KUNST I KIRKEN - MOLDE, 2. APRIL 2014 KL. 10-16

**Hvordan sprenger kunsten grenser og normer?
Hvordan skaper kunsten uro, i samfunn og i kirkerom?
Hvorfor trenger kirken kunst til å formidle evangeliet,
trenge inn i det ubehagelige og tvinge oss til å se dypere,
i Gud og livet? Hvordan kan kirken fortsatt være en
viktig del av den kulturelle grunnmuren i et
livssynsåpent samfunn?**

// INNLEDERE

KNUT OLAV ÅMÅS

statssekretær Kulturdepartementet

ANNE ENGER

fylkesmann i Østfold og utvalgsleder for «Kulturutredningen 2014»

TOM REMLOV

administrerende direktør for Den Norske Opera & Ballett

JAN TERJE CHRISTOFFERSEN

universitetslektor i liturgikk ved Det teologiske Menighetsfakultet

KRISTIN GUNLEIKSRUD RAAUM

generalsekretær i Norske kirkeakademier

Konferansen arrangeres i Molde domkirke og på Plassen,
Moldes nye kulturhus.

Påmelding innen fredag 21. mars 2014 på
www.kirken.no/more

KIRKEFESTUKA
I MOLDE

N
KA NORSCHE
KIRKEAKADEMIER

Møre og Romsdal
fylkeskommune

MOLDE KOMMUNE

HAR BISPEMØTET ABDISERT? ELLER: HVA ER ET SYNODALT BISPEEMBETE?

AV PER KRISTIAN ASCHIM
PERKRISTIAN.ASCHIM@PREST.NO

Når Bispemøtet nærmest konstaterer at "bispeembetet omgjøres (...) fra et kongelig bispeembete til et synodalt bispeembete" (BM 17/13), trekker de konklusjoner på en samtale som ikke har vært ført. Bispemøtet foregriper den "gjennomtenkning av ansvars- og oppgavefordeling mellom Den norske kirkes nasjonale organer" som Kirkerådet, Kirkemøtet og Bispemøtet mener det er behov for. Kirkerådet har også vedtatt at spørsmålet om "ledelse i en endret kirkeordning" skal utredes, og at denne utredningen særlig må belyse forståelsen av tilsynet.

I saksdokumentet om Kirkeordning (BM 17/13) heter det:

Det bør legges til grunn at Kirkemøtet etableres som Kirkens øverste organ, med normgivningskompetanse for all kirkelig virksomhet. Bispeembetet omgjøres med det gradvis fra et kongelig bispeembete til et synodalt bispeembete. Bispemøtet kan etter dette ikke lenger fremstå som uavhengig og sidestilt Kirkemøtet, men må forstås som inkludert i og underlagt Kirkemøtet. Denne bevegelsen gir Bispemøtet en ny begrensning, samtidig som det gir Kirkemøtet en ny mulighet.

Det er her Bispemøtet foregriper begivenhetenes gang. Det bør etter mitt syn stå til diskusjon hvordan bispetjenesten ("bispeembetet") forankres kirkelig når det ikke lenger forankres i kongens kirkestyre. Denne diskusjonen har så langt jeg kjenner til ikke foregått noe sted – annet enn eventuelt i Bispemøtet. Betyr dette at Bispemøtet legger ned sin selvstendige stilling og legger seg inn under Kirkemøtet uten diskusjon?

Er det gitt at alt som tidligere lå til Kongen, skal underlegges synoden, Kirkemøtet? Eller kan man tenke seg at bispetjenesten gis en form for selvstendighet? Bispetjenesten er en tilsynstjeneste i kirken. Tilsynstjenesten innebærer bl.a.

å ha tilsyn med at kirkens råd og utvalg "utfører sitt arbeid i lojalitet mot den evangelisk-lutherske lære". Betyr Bispemøtets formulering at biskopenes tilsyn med dette skal være underlagt Kirkemøtet? Blir ikke da Kirkemøtet overtilsyn og overbiskop i kirken? Og – er det sånn vi vil ha det?

Jeg savner en rekke avklaringer: Hva er et "synodalt bispeembete"? Hva det nå enn er: Er et synodalt bispeembete eneste alternativ til et kongelig bispeembete? Er den eneste tenkelige relasjonen mellom (kirke)synode (Kirkemøtet) og bispesynode (Bispemøtet) at den siste er underlagt den første?

Ut fra eksempelet med tilsynsfunksjonen mener jeg det går an å argumentere for at biskopene og Bispemøtet kan ha og bør ha en selvstendig stilling og myndighet i kirken i visse funksjoner og på visse områder. Jeg mener også dette bør komme organisatorisk til uttrykk – ved at Kirkerådet ikke har myndighet til å avgjøre personvalget ved tilsetting av biskoper. Biskopene bør velges etter en prosedyre som sikrer at den som blir valgt, har bred tillit, og at tilsettingsorganet er bundet til å tilsette den som vinner valget. Dette kan løses ved å omgjøre dagens bispeavstemning til et avgjørende valg med krav om at en må ha minst halvparten av stemmene for å bli biskop. Hvis ingen oppnår dette i første valgongang, går de to som har fått flest stemmer, videre til en andre valgongang, slik man velger biskoper i Sverige (og presidenter i Frankrike).

Så må jo den grunnleggende myndighetsfordelingen og myndighetsrelasjonene i kirken fastlegges i en kirkeordning som Kirkemøtet (hvor biskopene har sete) bør vedta. Men jeg kan ikke skjønne at det med nødvendighet legger biskopene under Kirkemøtet i ett og alt.

JESU OMSKJÆRELSE

AV STEINAR TOSTERUD, FUNGERENDE SOKNEPREST I ULLENSAKER
STEINAR@TOSTERUD.COM

Jeg har denne nyttårshelga fått gleden av å være tilstede på gudstjenester og samlinger hvor jeg har fått lytte til andre forkynnere. Det gjør godt, og jeg har fått en stor velsignelse av det.

Jeg har imidlertid flere ganger hørt det er blitt sagt: ”Da Jesus ble omskåret i tempelet” i preken, og jeg har også lest det i teologiske kommentarer.

Jeg tror det kunne være på sin plass å hjelpe oss prester og predikanter til å si det som er riktig, i stedet for å referere til det som vi har vært vant til å høre.

La meg da si det først som sist, i tilfelle noen hopper av innlegget:

1. Jesus ble omskåret i Betlehem, åtte dager etter fødselen, noe vi feirer 1. nyttårsdag.
2. Besøket i tempelet var for å bære fram det offer som Moseloven krevde for den første-fødte. Dette skjedde tidligst 40 dager etter fødselen.

KYNDELSMESSE.

Vi har feiret Kyndelsmesse den 2. februar, og jeg veit ikke om dagen er blitt markert i noen kirker. Men nettopp denne dagen minner oss om *når* Maria og Josef tok Jesus til tempelet i Jerusalem. Det var etter renselsestiden (Luk 2,22).

Omskjærelsen måtte ha foregått i Betlehem.

Jesus får navn Luk 2,21 – Omskjærelsen

Da åtte dager var gått og han skulle omskjæres, fikk han navnet Jesus, det som engelen hadde gitt ham før han ble unnfanget i mors liv.

Turen fra Betlehem og til tempelet i Jerusalem, en ikke altfor lang reise, måtte de vente med til

det hadde gått 40 dager. Turen hadde to formål, først at offeret for den førstefødte skulle bæres fram, for det andre at Maria skulle erklæres ren av presten.

Jesus blir båret fram i tempelet Luk 2,22–24

Da renselsestiden som Moseloven påla dem, var forbi, tok de ham med opp til Jerusalem for å bære ham fram for Herren. For det står skrevet i Herrens lov: Alt av hankjønn som åpner morslivet, skal være helliget Herren. De skulle også bringe det offeret som Herrens lov påbyr: et par turtelduer eller to dueunger.

Bakgrunnen i Moseloven er renselsesforskriftene. Maria kunne ikke komme inn i tempelet før renselsestiden var over. Da ville hun gjort tempelet urent. Derfor må Jesus være minst 40 dager før dette kunne skje.

Renselse etter fødsel 3 Mos 12, 1–3

Herren sa til Moses: Si til israelittene: Når en kvinne er med barn og føder en gutt, er hun uren i sju dager. Hun er uren like lenge som menstruasjonsdagene sine. Den åttende dagen skal forbudene til gutten skjæres bort. Kvinnen skal vente i trettiåtte dager mens blodet hennes blir rensset. Hun må ikke røre ved noe hellig og ikke komme til helligdommen før renselsesdagene er over.

Offeret: 3 Mos 12,6–8

Når renselsesdagene for en sønn eller datter er over, skal hun komme til inngangen til telthelligdommen, til presten, med et årsgammelt lam som brennoffer og en dueunge eller en turteldue som syndoffer. Han skal ofre det for Herrens ansikt og gjøre soning for

henne, så hun blir ren etter blødningen. Dette er loven for den som føder en gutt eller jente. Men hvis hun ikke har nok til et lam, kan hun ta to turtelduer eller to dueunger, én til brennoffer og én til syndoffer. Presten skal gjøre soning for henne så hun blir ren.

En annen interessant ting som vi ofte bommer på, er at de vise menn komme inn i stallen sam-

men med gjeterne. Dette kunne ikke ha skjedd for da hadde Maria og Josef hatt råd til et lam og ikke bare to turtelduer, ut fra de gavene de vise menn hadde med seg.

Men spørsmålet om de vise menn og stjernen får hvile i denne omgangen. Jeg vil bare henvise til en flott artikkel i Luthersk kirketidene nr. 21/2013 om Betlehemsstjernen.

luther

Marian Nygård

JEG HAR JO ET GODT LIV

299,-

Marian Nygård forteller om livet med en alvorlig syk gutt. Om møte med helsevesen og sosialordninger, om familieliv, fortvilelse og håp, om jublende glede og overveldende takknemlighet.

Hun forteller ærlig og nakent, og hun tør å stille de store spørsmålene. Om troen på en Gud som ser oss og som kan gripe inn i livene våre.

Les den utrolige historien om sønnen Adrians helbredelse.

www.lutherforlag.no

www.bokogmedia.no

PREKENSAMLING.COM

AV KJELL OLAV BØ, SOKNEPREST I SAGENE MENIGHET, OSLO
KJELL.OLAV.BO@OSLO.KIRKEN.NO

Kjære leser!

Fra og med sommeren 2013 har det vært mulig å lese preker på internettadressen prekensamling.com. Undertegnede opprettet siden, dels som nøktern informasjon om at det her finnes en samling preker, dels som programmatisk antydning av at det er viktig å samles om forkynnelsen. Jeg vil med dette korte innlegget invitere leserne til å ta i bruk siden.

For det første: Min primære grunn for å lage en egen prekeside på internett er overbevisningen om hvor viktig den kristne forkynnelse er. Da jeg etter seks års tjenestetid i en tysk kirke vendte tilbake til norsk sammenheng midt på 90-tallet, ble jeg nedslått av hvor lav forventningen var til forkynnelsen – blant kollegaer. Erfaringene fra tysk kirkeliv var usedvanlig rik, ikke minst hva prekenen og prekenens status angår. Forventningene til predikanten, til teologen er store, og predikanten på sin side vet at hun eller han ikke kan tillate seg å undervurdere sin tilhørerskare. Jeg hadde i alle fall, etter flere år i denne konteksten, fått tro på sjangeren ”preken”, som i den populistiske offentlighet forlenget var utgått på dato. Ikke for å undervurdere vanskelighetene det medfører å fastholde en så arkaisk kommunikasjonsform som prekenen er, men prekenen kan og må det jobbes seriøst med. Og prekenformen kan og må det samtidig jobbes eksperimentelt med.

Oppsummerende vil jeg si at mye fra nevnte erfaringer avspeiles i prekenene jeg har holdt.

For det andre: Det er et viktig anliggende for meg å slå et slag for det å lese andres preker som metode i prekenforberedelsene. Jeg har i alle år konsekvent lest én eller flere preker som del av mitt prekearbeid. Viktig i denne sammenheng har nota bene vært faktorenes orden! Aller først må prekenteeksten leses grundig, helst også på grunnspråket. Så følger de viktige, egne

tankene om hva jeg har lest, assosiasjoner og refleksjoner. Videre er det nærliggende å åpne opp horisonten mot hva andre tenker, og lese en eller to tekstgjennomgørelser (f.eks. i nærværende blad). Det er godt mulig å nærme seg en struktur for prekenen allerede på dette tidspunktet, og det har sikkert også skjedd for meg. Men svært ofte har det vært både mulig og ønskelig å hente ytterligere inspirasjon ved å lese en ferdig utformet preken. Hvor finner jeg slikt? I en prekensamling som tilfeldigvis står i bokhyllen. Eller som jeg fant på biblioteket. Eller på internett. Fra tysk sammenheng var jeg for min del blitt vant med et vell av prekensamlinger, både i bokform og på internett. En solid hjemmeside er i så måte Göttinger Predigten im Internet, driftet av universitetet i Göttingen. Noe ikke alle er klar over, er at det på denne tyskspråklige siden også legges ut enkelte preker på bl.a. dansk og engelsk.

Summa summarum ønsker jeg å peke på mulighetene til å bli inspirert til å våge å utvikle sin egen prekestil ved systematisk å legge inn lesning av en annens preker.

For det tredje: Når jeg gjør mine preker tilgjengelige på internett, er det for å dele med andre noe av den inspirasjon jeg selv fikk del i ved å lese andres preker. Gjennom min tyske svigerfar ble utvalget av prekenlitteratur dessuten preget av den bekjennende kirkes tradisjon. Jeg har opplevd det som et privilegium på denne måten å ha hatt tilgang til en slik rik homiletisk kilde.

Mine preker er ment både som eksempler på hvordan en kollega har gjort det, men også på hvordan jeg har brukt andre, navngitte teologer og kollegaer.

Det er mitt håp at mange av bladets lesere vil ta en tur innom prekensamling.com og om mulig oppdage noe som kan brukes i den sammenheng de måtte stå i. God fornøyelse!

"HELLIG URO" – NASJONAL KONFERANSE OM KUNST I KIRKEROMMET

AV MAGNUS MOKSNES MYHRE, DOMKANTOR I – MOLDE DOMKIRKE
MAGNUMOKSNES.MYHRE@MOLDE.KOMMUNE.NO

Det har vært mye fokus på kirken som kulturarena de siste årene. I 2005 ble Kulturmeldingen for Den norske kirke, "Kunsten å være kirke", lagt fram. Samme år ga Kirkemøtet for Den norske kirke tilslutning til meldingen, og fremmet en rekke forslag og målsettinger for videre oppfølging. På kirkemøtet i 2008 ble satsing på kirkemusikk og kultur vedtatt som ett av fem satsingsområder i kirkens visjonsdokument for 2009 – 2014.

Mange opplever kunsten og kulturen som viktige elementer for en åpen og inviterende kirke. Samtidig finnes det ulike syn i Den norske kirke for hvilke kulturelle og kunstneriske uttrykk som egner seg i kirkerommet, og om innholdet i de kunstneriske uttrykkene. Spesielt møtet med samtidskunst kan være utfordrende. Hvordan forholder en seg som kirke til kunstens autonomi? Når kirke og kunst i stadig større grad møtes, blir det viktig å klargjøre hvilken arena de møtes på, og hvem som eier den. Finner møtet sted på kunstens eller på kirkens arena? Eller er det heller snakk om at ingen eier den, men at gjensidig respekt og dialog er nødvendig?

Dette er bakteppet for den nasjonale konferansen "Hellig uro" som finner sted i Molde onsdag 2. april 2014. Blant temaene som tas opp er:

- Den kristne kulturarven og det livssyns åpne samfunnet – sammenhenger og utfordringer
- Hvordan kan folkekirken fortsatt være en viktig del av den kulturelle grunnmuren i Norge

- Hvilke sammenhenger er det mellom kunst og kultur, og en fortsatt bred folkekirke
- På hvilken måte er kirken interessant som arena og samarbeidspartner for det profesjonelle kulturlivet
- Kirkerommet og kunstens autonomi - utfordringer og muligheter
- Hvorfor trenger kirken kunsten
- Hvordan kan kunsten gi en annen innsikt i menneskets møte med det hellige

Til å bidra med innspill innenfor disse temaene kommer:

Knut Olav Åmås, statssekretær i Kulturdepartementet

Anne Enger, fylkesmann i Østfold og utvalgsleder for "Kulturutredningen 2014"

Tom Remlov, administrerende direktør for Den Norske Opera & Ballett

Jan Terje Christoffersen, universitetslektor i liturgikk ved Menighetsfakultetet

Kristin Gunleiksrud Raaum, generalsekretær i Norske kirkeakademier.

Konferansen arrangeres i Molde domkirke og på Plassen, Moldes nye kulturhus. Arrangører er Molde domkirke, Møre bispedømmeråd og Norske kirkeakademier.

Konferansen arrangeres som en del av Kirkefestuka i Molde domkirke, og henvender seg til kirkelige ansatte og profesjonelt kulturliv på nasjonalt nivå.

FRA BOKFRONTEN

"HAN ENSAM ÄR VÄRD VÅRT LOV!"

NY STUDIE I 1800-TALLET'S
SVENSK LITURGIHISTORIE

Naomichi Masaki (2013), He alone is worthy! The vitality of the Lord's Supper in Theodor Kliefoth and in the Swedish Liturgy of the Nineteenth Century, Göteborg: Församlingsförlaget (Församlingsfakultetets skriftserie nr 12), 479 sider, ISBN 9172710667, 9789172710665.¹

De eldste liturgiene som fortsatt er i bruk i de nordiske folkekirkene, som regel i en modernisert form, fikk sin grunnleggende form på 1800-tallet. Etter den franske revolusjon og opplysningstiden ville man restaurere det som var gått tapt gjennom disse store omveltningene, men også det man hadde mistet forut for dette tidevervet.

I Norge tok den liturgiske restaurasjonen for alvor til på 1880-tallet og ga oss først Alterboken av 1889 og senere av 1920. Stiftsprosten i Kristiania, Gustav Jensen (1845–1922), spilte en avgjørende rolle i denne prosessen. I likhet med andre reformivrere var han påvirket av tyske teologer i samtiden. Theodor Kliefoth (1810–95) var en av disse, og hans liturgivitenskapelige verk fra 1844 ble utgitt på norsk allerede i 1853.² Kliefoth var en del av 1800-tallets konfesjonelle fornyelse i Tyskland (nylutherdommen).

Også i Sverige ble liturgien fornyet, et arbeid som førte frem til Kyrkohandboken av 1854/55 og senere av henholdsvis 1894, 1917 og 1942. Boken som vi her omtaler, skrevet av japaneren Naomichi Masaki, prest og lærer ved Missourisyndens Concordia-seminar i Fort Wayne

i USA, studerer særlig ett aspekt ved den liturgiske fornyelsen i Sverige i denne perioden. Dette gjelder uttrykket i prefasjonsdialogen: "det er verdig og rett", som i nyere svensk tradisjon er gitt en form som peker mer direkte på Kristus: "Allena han är värdig tack och lof" (i dag med formene "Allena han är värd vårt tack och lov og "Han ensam är värd vårt lov"), derav også tittelen på Masakis bok.³

Hensikten med Masakis fremstilling er å vise hvordan den nevnte formuleringen ble innført i den svenske liturgien. Dette undersøkes i lys av Kliefoths liturgiske program og virkeliggjørelsen av dette i Svenska kyrkan i annen halvdel av 1800-tallet.

Drøftelsen har tre hoveddeler. I den første, *The confessional revival and its influence on the Church of Sweden* presenteres vi for den liturgiske utviklingen i Sverige fra reformasjonen og frem til 1800-tallet. Her gir forfatteren også et grundig innblikk i Kliefoths teologiske og liturgiske tenkning.

Den andre delen av boka, *The revision of the Swedish liturgy during the nineteenth century*, gjennomgår de to gudstjenesterevisjonene på 1800-tallet (1854/55 og 1894) og forarbeidene til disse.

På bakgrunn av de to første delene kan Masaki så i den tredje delen (*Theodor Kliefoth and theological revisions of the liturgy in Sweden*) drøfte hvordan den svenske liturgiutviklingen på 1800-tallet er uttrykk for Kliefoths prosjekt.

Masaki viser hvordan setningen "Allena han är värdig tack och lof" kom inn i fornyelsesprosessen allerede i 1854 og ble tatt inn i liturgien i 1894. Selv om den ikke stammer fra Kliefoth, passer den teologisk sammen med reformprogrammet hans. Kliefoth skjelnnet i sin liturgiske tenkning mellom Guds gave ("sacramentum") og menighetens takkoffer ("sacrificium") i gudstjenesten. Formuleringen klargjør

forholdet mellom disse to og tydeliggjør hva, eller rettere hvem, som er verdig i gudstjenesten. Dette blir med andre ord en særlig ”luthersk” måte å uttrykke takkofferet på.

Nyttige, også utover denne boks presise tema, er flere appendiks forfatteren har tatt med. Det første gir en oversikt over den liturgihistoriske forskningen og tyngdepunktene i den fra 1800-tallet til våre dager.⁴ Masaki vier neste appendiks til ettertidens, altså 1900-tallets svenske liturgiutvikling, blant annet med henblikk på de økumeniske perspektiver.⁵

Det tredje appendikset er en synapse over strukturen i de viktigste svenske liturgiene gjennom historien.⁶ Sammenholdt med fortegnelsen over kilder og litteratur gir dette hjelp til den som vil arbeide selvstendig med svensk liturgihistorie, også med helt andre emner enn Masakis.⁷ Her er Carl Henrik Martlings fremstilling fra 1992 av begrenset nytte for den forskende leser, ettersom denne boka hverken har noter, litteratur- eller kildeliste.⁸

Til slutt tilbyr Masaki en oversikt over uttrykket ”verdig og rett” (áksion kaí díkaion) i kirkens eldste liturgier.⁹

Masakis bok er det grunn til å ønske velkommen av flere grunner. Foruten kunnskap om bakgrunnen for uttrykket ”Han ensam är värd vårt lov” gir den generelt innblikk i Kliefoths teologi og i hans sakraments- og gudstjenestetenkning. En norsk leser vil her finne elementer til den allmenne teologiske bakgrunnen for vår egen liturgirevisjon fra 1800-tallet av, selv om Masaki ikke har referanser til utviklingen i Norge. Utover dette styrker fremstillingen det generelle bildet av den konfesjonelle lutherske teologien på 1800-tallet. En effekt av fremstillingen er også, som forfatteren selv antyder, et riss av en egen luthersk liturgisk bevegelse fra 1800-tallet, viktig å kjenne til ved siden av tilsvarende bevegelser i den anglikanske og romersk-katolske kirke på 1900-tallet.¹⁰ For den som, i likhet med denne anmelder, har interesser innen liturgihistorie og nyere nordisk kirkehistorie kan Masakis bok være til stor glede.

Boka vi anmelder, behandler naturligvis ikke alle sider ved nattverdliturgien i Svenska kyrkan

på 1800-tallet. Det er heller ikke dens formål. Boka er imidlertid generelt sympatisk innstilt til den liturgiske utviklingen i Sverige i annen halvdel av 1800-tallet. Masaki registrerer dermed ikke den ringe betydning realpresensen etter mitt syn har i svenske liturgier, både før og etter denne tiden, og gjengir uten forbehold Herman Sasses uttalelse om at Kyrkohandboken av 1917 kanskje tar vare på den lutherske arv ”i sin rene form” i samtiden.¹¹ Videre forskning vil kan hende nyansere enkelte trekk i det store bildet Masaki trekker opp, og som jeg her har gitt et eksempel på.

Ole Fredrik Kullerud

¹ Anmeldelsen er tidligere (22.08.13) lagt ut på hjemmesidene til *Foreningen for Bibel og Bekjennelse* (FBB), <http://www.fbb.nu/artikkeloversikt/visning-av-nyhetssak/article/han-ensam-aer-vaerd-vaart-lov/> [30.12.13].

² *Theori for Den evangeliske Kirkes Kultus*, Christiania: Jac. Dybwad.

³ Naomichi Masaki (2013), *He alone is worthy!* ... (Se fullstendig referanse nederst i hovedteksten): 36; Henrik Glamsjö, Mikael Isacson & Mikael Löwgregen på vegne av Arbeidsgemenskapen Kyrklig Förnyelse (2008), *Missale: Mässa enligt 1986 års kyrkohandbok* ..., Skellefteå: Artos: 285–352 o.a.st, se f.o.f.: 285.

⁴ Masaki 2013: 325–341.

⁵ Ibid: 343–361.

⁶ Ibid: 363–367.

⁷ Ibid: 407–444.

⁸ *Svensk liturgihistoria*, Stockholm: Verbum.

⁹ Masaki 2013: 369–406.

¹⁰ Ibid: 38.

¹¹ Ibid: 55; 343; Hermann Sasse (1979), *Here we stand: Nature and character of the Lutheran faith*, overs. G. Tappert, Adelaide: Lutheran Publishing House: 19. Til realpresensen i svenske liturgier, se min artikkel ”...én verden og én menneskehet”: Om 2011-liturgien i Den norske kirke, Del II. Nattverdens struktur og motiver med fokus på nattverdbønnen i lys av internasjonal, særlig nordisk liturgiutvikling, *Lære og liv: Et tidsskrift for kirkelig fornyelse* 39 (2012)/4: 22f, hele artikkelen: 8–31.

SØNDAGSTEKSTEN

SILJE SØREBØ - TORE SKJÆVELAND - INGVILD HELENE MYDSKE FALLEGÅRD

PALMESØNDAG - SKJÆRTORS DAG LANGFREDAG

PALMESØNDAG

13. APRIL 2014

Prekentekest: Joh 12,12–24

Lesetekster: 2 Mos 12,21–28 \ Ef 2,12–18

Liturgisk farge: Fiolett

TIL DAGEN

”Er palmesøndag en glad eller trist dag?” spurte jeg en venninne. ”Den er vel glad?” svarte hun litt usikkert, ”Det er jo det vi er lært opp til”. Men så tenkte hun videre og sa: ”Men hvis palmesøndag er begynnelsen på påsken, er det ikke litt rart at stemningen snudde så fort?”

Det kan være en utfordring denne dagen å la hosiannaropene og jubelen få runge i mottakelsen av kongen, og samtidig la de mørke undertonene få rom slik at denne dagen kan stå i en troverdig sammenheng med resten av påskedagene, og vi kan få forberede oss til å gå inn i den stille uken.

I Johannes-evangeliet blir begrepet *herliggjørelse* brukt om Jesu lidelse, død og oppstandelse

uten at dette av den grunn fjerner mørket fra korshendelsen. ”Nå er min sjel fylt av angst,” sier Jesus like etter vårt tekstutdrag (Joh 12,27). På samme måte kan palmesøndag få lov å romme både gleden og mørket.

TIL TEKSTEN

Et viktig begrep i denne teksten og i Johannes-evangeliet for øvrig er timen (*he hora*, v 23). Den første gangen dette begrepet blir brukt i Johannes-evangeliet, er før Jesus gjør sitt første tegn, ved bryllupet i Kanaan, da han sier: ”Min time er enda ikke kommet.” (2,4) Jesu sitt siste tegn i Johannes-evangeliet skjer ikke lenge før palmesøndag. Det er altså etter at Jesus har gjort sitt siste tegn, at han på palmesøndag kan si: ”Timen er kommet da Menneskesønnen skal bli herliggjort.” (v 23) I mellomtiden har Jesu tegn i en viss grad bidratt til Jesu herliggjørelse (v 28), eller pekt fram mot det som skulle komme, men nå er timen kommet for den endelige herliggjørelsen: Menneskesønnen skal løftes opp (v 32), noe som paradoksalt nok skjer når han gir seg selv og dør for menneskene slik hvetekornet faller i jorden og dør for å bære rik frukt (v 24). Jesu herliggjørelse henger også sammen med Faderens herliggjørelse, Jesu enhet med Faderen og åpenbaring av hvem Faderen er. I Jesu kjærlighet, som gir sitt liv for verden, ser vi hvem Faderen er, ser vi herliggjørelsen av hans navn: ”Far, la ditt navn bli herliggjort!” (v 28)

Samtidig som timen er kommet for Jesus, og han står på dørterskelen til å la Faderens navn bli herliggjort gjennom sin lidelse, død og oppstandelse, ser vi i palmesøndagsteksten, slik vi jo ellers ofte også ser i evangeliene ellers, at menneskene rundt bare mangelfullt er i stand til å se og fatte noe av dette. Mens tegnene som Jesus hadde gjort, skulle peke fram mot herliggjørelsen gjennom hans lidelse, død og oppstandelse, ser mange ham som mirakelmannen. Det er derfor de drar ut for å møte ham når han reiser inn til Jerusalem, fordi de er nysgjerrige på grunn av det han gjorde med Lasarus (v 18). Folkemengden tar i mot ham med begeistring og vil gjøre ham til Israels konge. På en måte svarer Jesus bekræftende på folkemengdens tiltale ved å sette seg på eselet. Teksten sier oss at Jesus er et svar på kongen som blir beskrevet i Sakarja-profetien (Sak 9,9–10). Men Sakarja-profetien sprenger også rammene for hva som er folkemengdens ønske og forestilling. Kongen hos Sakarja er ikke bare Israels konge, men ”han skal forkynne fred for folkeslagene, hans velde skal nå fra hav til hav, fra Storelven til jordens ender”. Det er et universelt kongedømme som blir løftet fram i profetien. Ironisk nok har fariseerne helt rett når de sier: ”All verden løper etter ham,” (v 19) og dette blir bekræftet når også grekere kommer og gjerne vil se Jesus (v 21). På en måte kan vi tenkte at Jesus ikke følger opp spørsmålet fra grekerne som vil se ham, men kanskje er det nettopp det han gjør, for det er som han sier: Nå er timen komme. Nå skal dere alle virkelig få se hvem jeg er og med hvilket oppdrag jeg er kommet til verden.

TIL PREKENEN

Øyeblikkets betydning. En mulig vei for en preken ville være å ta utgangspunkt i Johannes-evangeliets bruk av tid og kronologi. Johannes prøver ikke å gi en historisk fremstilling av hendelsene i Jesu liv. Med den kronologien som han presenterer, ønsker han heller å si noe om hendelsenes betydning. Jesu time skiller seg i så måte ut. Her er fortid (Gud plan), nåtid (Guds selvåpenbaring i Jesus) og framtid (Guds nyskapelse i Kristus) knyttet sammen på en helt spesiell måte. Timen

er av en spesiell betydning, ikke bare for øyeblikket, men for evighet.

Det finnes også øyeblikk i menneskers liv som på en spesiell måte knytter fortid, nåtid og framtid sammen. Tenk deg når brudeparet står foran alteret! De bringer med seg sin historie, det de har gjort for å komme dit de nå er, alle planer og drømmer. I øyeblikket gir de sine løfter som en bekræftelse på det valget de har tatt, noe som vil få en varig betydning i deres liv. De velsignes; framtiden og det de skal bygge sammen, legges i Guds hender.

Eller tenkt deg når hvetekornet blir lagt i jorda og dør! Det er en dagligdags hendelse for en bonde, det å så, kan vi tenke. Men forestill deg hvordan det for mange kan ha vært, for eksempel i karrige strøk som på Finnskogen før i tiden. Vinteren har vært hard. Det er lite igjen av maten. De siste restene av melet må blandes ut med bark. Fristelsen er til å gå løs på såkornet er stor, gi etter for sulten i øyeblikket. Men det kan bli skjebnesvangert for framtiden. Tenk deg når bonden har klart å verne om det umistelige såkornet gjennom en hard vinter! Tenk deg det øyeblikket når han sår! I tankene bringer han med seg sitt arbeid og sitt strev fra fortiden. Han binger med seg spørsmålet om han har valgt det riktige øyeblikket. I bønn og med håp for framtiden sår han. Men han vet at han tar en risiko, akkurat i dette øyeblikket. Avlingen kan bli dårlig eller gå tapt, ”men hvis ikke hvetekornet faller i jorden og dør, blir det bare det ene kornet...”

I teksten finner vi en folkemengde som blir drevet med av det de ser på overflaten, men uten å skjønne øyeblikkets betydning. De blir drevet med av begeistring og festrusen, av ryktene og nysgjerrigheten. Ikke lenge etterpå blir de revet med av lynsjestemming og korsfest-rop. Men det er én som står fast, en som kjenner øyeblikkets betydning for menneskeheten og evigheten. Nå er det hans time.

Men hva med våre øyeblikk, vår tid? Består livet vårt av en mengde mer eller mindre betydningsløse øyeblikk satt sammen til et liv? Eller kan vi se ethvert øyeblikk i våre liv, som betydningfylt? – fordi akkurat nå er øyeblikket hvor vi kan ta imot ham som har vevet vår tid

sammen med evigheten, fordi akkurat nå er øyeblikket da vi kan lytte til hans kall og hans vilje for oss i vår situasjon, fordi akkurat nå er øyeblikket da vi kan få være bundet til ham som står fast og ikke forandres ut fra øyeblikkets skiftende vær og vind.

Mer enn du ser... Dette kunne være en annen mulig inngang til den preken – å legge vekt på at folkemengden tok i mot ham som konge, men at Jesus heldigvis var noe mye mer enn den kongen som de så. Hans oppdrag var av mye større og mer universelle dimensjoner enn de var stand til å fatte. Jesus er mer enn vi ser. Vi kan tro at vi har fasitsvarene på hvem han er, og hvem som tilhører ham. Men å tale om Jesus, eller Gud for den sagt skyld, er som å se på et fotografi av en soloppgang. Vi kan kun få et inntrykk av hvordan det er. Utfordringen til oss kan være å lå ham overraske oss, ta imot ham på nytt og nytt i våre liv, lengte etter å se mer og mer av ham, be ham om å vokse i oss.

TIL GUDSTJENESTEN

En del menigheter vandrer fra et utvalgt sted og opp til kirken denne søndagen. Nr. 117 ”Se, vi går opp til Jerusalem” er en fin salme å syngje på det stedet ute der man velger å samles. Under siste verset kan man lede an opp mot kirken, og så kan man begynne å syngje på nr. 23 ”Hosianna, Davids Sønn”. Andre salmer som kan være aktuelle i fortsettelsen av gudstjenesten inne i kirken:

Nr. 118 Timen er komen

Nr. 149 Hosianna, syng for Jesus

Nr. 150 Se, nå kommer Jesus

Nr. 205 Kornet har sin vila

SILJE SØREBØ

SILJESOREBO@HOTMAIL.COM

SKJÆRTORS DAG

17. APRIL 2014

Preiketekst: Matt 26,17–30

*Lesetekstar: 2 Mos 12,1.3–8.11–14 *

1 Kor 5,6b–8

Liturgisk farge: fiolett

TIL DAGEN

Dei fleste stader er nok skjærtorsdag ein dag for kjernen som ikkje skal på påsketur, og det er ein god dag for å trenga inn i påskemåltidets og nattverdens mysterium, for å gjera nattverden rikare for dei framømte. Difor kan ein leggja vekta på kunnskapsformidling i preika.

PÅSKEMÅLTIDET

Jødane sitt påskemåltid var og er ikkje berre feiring av fortida; det er ei dynamisk feiring av gudsfolket sin fridom i historia; ein såg både bakover, på notida og framover. Ein ser bakover for å koma i hug, minnast og takka for Guds frelse og hans gjerningar i historia. Ein ser til notida med ein demonstrasjon i måltidet med dei mange ingrediensane som uttrykker takk og glede, og ein ser framover med forventing i håp om Messias' kome og endeleg utfriing for Israel og alle folkeslag. Måltidet handlar om å fortelja om Guds gjerning og frelse i historia ut frå 2 Mos 12, og dette vert demonstrert gjennom konkrete måltidselement, blant anna bitre urter, salt vatn, leggbeinet av eit lam og usyra brod.

Måltidet får sin struktur gjennom dei fire beger vin. *Livets beger* lovprisar Gud som Herre over livet og skapinga. Her er det ulike demonstrasjonshandlingar knytt til maten, blant anna at ein dyppar persille i saltvatn til minne om folket sine tårer. *Fridomens beger* innleier den delen som handlar om påskeforteljinga der den yngste spør: ”Kvifor er denne kvelden annleis enn alle andre

kveldar?” og husfaren eller alle svarar. Det usyra brødet vert brote med ei takkebøn og delt ut til minne om at dei måtte forlata Egypt i hast, og ein dyppar salatblad i bitre urter for å minnast bitterheten i slaveriet i Egypt før sjølve måltidet. *Velsigningas beger* vert følgt av takk til Gud, som går over i bønnerop om framtida. Så vert eit ekstra beger fylt, som ikkje skal drikkast. Det er til Elia som skal førebu Messias si kome. *Håpets beger* kjem seint på kveld når ein syng dei bibelske salmane 115–118 og 136, og feiringa går over i ei vakenatt for Herren til festen munnar ut i helsinga: Neste år i Jerusalem! (For fleire detaljar om påskefeiring, sjå Ole Chr. Kvarme, Åtte dager i Jerusalem, Verbum Oslo 1996!)

JESU PÅSKEMÅLTID

V 17–20: Dei var i Betania, og læresveinane måtte førebu det omfattande måltidet som på Jesu tid skulle haldast innanfor Jerusalem murar. ”Den første dagen i høgtida med usyra brød” – høgtida følgde dato og kunne koma på ulike vekedagar som vår juledag. Synoptikarane og Johannes har ulik datering av påskemåltidet, men dei er samde om vekedagane. Johannes har den mest sannsynlege datering fordi då var ikkje rettssaka på ein høgtidsdag, noko som ville vera usannsynleg (Jfr. Joh 18,28 og Matt 26,5). Han legg måltidet til kvelden som startar 14. Nisan, medan Matteus si datering legg det på den 15. Nisan som er den ”første dagen i høgtida”, det vil seia kvelden etter 14. Nisan fordi dagen starta ved solnedgang. Om ein følgjer Johannes si datering, vert Jesus krossfest samstundes som påskelamma vert slakta på tempelplassen.

Matteus reknar med at det var eit ekte påskemåltid med lam som var slakta på tempelplassen same føremiddag. Men om ein følgjer Johannes-dateringa, feira Jesus eit førebuaende påskemåltid, eller kanskje dei feira det etter esseearene sin kalender som kunne ha avvikande dateringar av høgtidene. Luk 22,10 antyder at dei fekk rom hos esseearene, for der var det menn som bar vatn.

V 21–25: handlar om ”den natta han vart sviken”. Det er ikkje det varme fellesskapet som pregar kvelden, men sorg og uro og svik. Jesus

har kontroll og veit om sviket, at det skal skje etter Guds plan. Det endar opp i ein fortruleg samtale mellom Jesus og Judas.

V 26–27: Dei feira tradisjonelt til minne om at utfriinga av Egypt også gjaldt dei, men Jesus bryt med tradisjonen og gjer brødet og vinen til noko nytt, til ei ny utfriing. Tilseiingsorda slik vi kjenner dei, er sett saman av 1 Kor 11,23–25; Matt 26,26f og Luk 22,19f. Denne skjærtorsdagen er det naturleg å sjå på det som er særstoff hos Matteus i vers 28: ”Dette er mitt blod, paktblodet, som blir utrent for mange så syndene blir tilgjevne.” Forklaringa er gjeven til blodet fordi det at blodet vert utrent, betyr at Jesus gav sitt liv som eit offer, og hans død gjev oss tilgjeving for syndene; jfr. Rom 3,25.

Her er tre GT-tekstar som klinger med: *Blodet* av eit offer som frelser folket, viser tilbake på leseteksten om det fyrste påskemåltidet ved utgangen frå Egypt frå 2 Mos 12,13: ”Men blodet skal vera det merket som syner kva for hus de er i. Når eg ser blodet, vil eg gå forbi.” Uttrykket *paktsblodet* viser tilbake til då Gud inngjekk pakta med israelfolket ved Sinai. Moses las opp paktsboka og ofra oksar, 2 Mos 24,8: ”Då tok Moses blodet, stenka det på folket og sa: ’Sjå, dette er paktblodet, den pakta Herren har gjort med dykk på grunnlag av alle desse orda.’” Dette er einaste staden i GT at blod vert stenka på folket. *For mange* viser tilbake til Jesaja 53,12: ”Han tok på seg synda til dei mange og vart ramma i staden for brottsmenn.”

V 29–30 avsluttar måltidet med eit eskatologisk utblikk til måltidet i himmelen, og så kjem dei tradisjonelle lovsongane. ”Riket til Far min” er òg særstoff hos Matteus.

NATTVERDENS MYSTERIUM

Som inspirasjon til undervisning kan ein bruka Luther si store katekisme. Luther har tre synsvinklar: Kva det er, kva det gagnar, og kven som skal ta imot (Sitert frå Konkordieboken, Lunde forlag Oslo 1985):

1. *Kva det er.* ”Det er Ordet som gjør sakramentet, og som virker at det ikke bare er alminnelig brød og vin, men Kristi legeme og blod.” ”For han sier ikke: Dersom dere tror og er verdig,

så har dere mitt legeme og blod. Nei han sier: Ta det, et og drikk, dette er mitt legeme og blod.” ”Enten du er verdig eller uverdig, så har du her hans legeme og blod i kraft av de ord som kommer til brødet og vinen. Merk deg dette og husk det godt.”

2. *Kva det gagnar.* ”Det er klart og lett å forstå ut fra de ord som er nevnt: Dette er mitt legeme og blod, gitt og utgydt FOR DERE til syndenes forlatelse. – Det vil kort og godt si: Vi går til sakramentet fordi vi der mottar den dyrebare skatt ved hvilken vi får syndenes forlatelse. Hvordan kan det være mulig? Fordi Ordet står der og gir oss det.”

3. *Kven som skal ta imot.* ”Den som skal ta imot dette sakrament, er den som tror det som ordene sier, og det de bringer med seg. For disse ord er ikke sagt eller forkynt til stein og tre, men til den som kan høre dem – det vil si dem som Kristus taler til og sier: Ta og et osv.” ”Den som gjerne ville ha nåde og trøst.. ..skulle si: Jeg ville gjerne være verdig, men jeg kommer ikke på grunnlag av noen verdighet, men på ditt Ord, for du har befalt meg det, og jeg vil gjerne være din disippel – så får det være som det kan med min verdighet.” ”...løftet skal lokke og drive oss kraftig. For der står de nådige og kjærlige ord: Dette er mitt legeme, gitt FOR DERE – og: Dette er mitt blod, utgydt FOR DERE til syndenes forlatelse... Tenk nøye over det, og ta deg selv med i dette ”DERE”, så han ikke skal tale forgieves til deg.”

NATTVERDLITURGIENS MYSTERIUM.

Mange kyrkjelydar har innført nye ord og nye handlingar knytt til nattverden. Nettopp ein skjærtorsdag er eit godt høve til å føra folk inn i liturgiens mysterier, så dei kan forstå endringane. Undervisning om nattverden har eit godt utgangspunkt i den nye gudstenestepermen side 8.39. Her er mykje godt stoff tilrettelagt for undervisning.

TORE SKJÆVELAND
KYRKJEFAGSJEF, BJØRGVIN BISPEDØME
TOS@KYRKJA.NO

LANGFREDAG

18. APRIL 2014

Tekst Matt 26,30–27,50
Liturgisk farge: Fiolet

TIL DAGEN

Det er den stille dagen i den stille uken. Det er den lange dagen, den gode dagen (etter engelsk Good Friday), fordi summen av denne dagen til slutt er god.

Stillheten, ettertanken, bibelordet, musikken, lysene – sammen danner dette rammen for dagens gudstjeneste.

Jeg har tenkt på langfredagens relevans inn i vår verden. Bibelens langfredagsfortelling er kanskje den mest relevante bibelteksten for majoriteten av jordens befolkning, kanskje bare ikke for alle oss?

OM SVIK

Den menneskelige erfaring av svik er brutal. Små og store mennesker opplever svik hver dag. I langfredagens fortelling blir det så åpenlyst for oss at Jesus var menneske. Han ble sveket og skuffet; løfter ble brutt; han opplevde fornæring, svik og ensomhet.

Også Peter opplever sviket, men da med seg selv i sentrum, og det er kanskje enda vondere enn å oppleve at andre svikter – at det er jeg som svikter. Det var en nedbrutt mann som gikk og gråt bittert etter samtalen med de fremmede kvinnene ved bålet. Han var avslørt som løgner og sviker; i tillegg bar han sorgen over sin venn som var bortført.

Jeg tenker på alle verdens barn som deler Jesu og Peters erfaringer – alle som gjennomlever andres svik, voksnes svik, de-som-skulle-støtte-meg sine svik, og alle oss som selv svikter og tynges nede av egen selvklandring.

Langfredagens mørke er det ikke vanskelig å kommunisere, med mennesker i 2014.

OM SORG

Jesus ble ”greet av sorg og gru”; han uttrykte det med salmistens ord og bruker uttrykket ”Min sjel er tynget til døden av sorg”. Erfaring av sorg hører menneskelivet til, sorg etter å ha mistet en man elsker. Her er det mer sorgen for det som skal komme, som beskrives. Ordene sorg, gru og en tynget sjel fører tankene over på angst og det å grue seg for noe, å frykte noe. Jesus ba om å få slippe. Jesus ba om fellesskap i det han gikk gjennom. Intet av det skjedde. Han slapp ikke unna lidelsen og døden, og hans venner sovnet i stedet for å være nærværende venner i sorgens, fryktens og ensomhetens stund.

En sjel som er tynget til døden av sorg, er en tung materie å møte. En slik sjel behøver fellesskap, ikke svik. Å våge å være nær en sjel som er tynget til døden av sorg, er en prøvelse for de fleste av oss. I møte med døden, i møte med frykten og angsten, kommer våre ord til kort. Da blir fellesskapet og nærværet det som står igjen. Det kan være mye tøffere bare å være sammen, enn å være sammen med ordene i sentrum.

OM VOLD

Språket som snakkes med sverd, stokker, det å holde noen fast, slag og frihetsfrarøvelsen er også dessverre et tema mange mennesker kjenner til. Det er lett å tenke om vold at det vi ikke ser, det skjer ikke. Men mennesker her i våre egne fellesskap har også erfaringer av vold, i hjem og i forhold. Vi ser det i litteratur, i filmer, og vi leser med jevne mellomrom om det i media: Boblene som sprekker, fasadene som krakelerer, virkeligheter som kommer til syne. Som medmennesker har vi en plikt til å si fra når vi ser eller aner voldens følgesvenner midt i blant oss.

Også mennesker som kommer fra andre deler av verden, kommer hit med erfaringer av vold. I andre samfunn kan vold være mer synlig og allmenn akseptert; det gir likevel ingen unnskyldning for oss til ikke å møte dette med tydelighet når vi snubler over det.

Jesus ble slått; Jesus ble spyttet på; han ble

kledd i thorn, og han ble avkledd. Jesus vet hvordan fornedrelse smaker. Han vet hvordan det er å ligge når andre står og ler.

OM Å BLI HÅNET

”Nå kan du være profet for oss, Messias. Hvem var det som slo deg?” – Jesus ble utsatt for mobbeofferets ultimale ydmyking. Han led ikke bare fysisk smerte; han led også sjelens ensomme smerte, det å ligge hjelpeløs og såret når andre står rundt og ler. En mot alle. Da blir alle så mye sterkere enn den ene, og den ene blir så mye svakere.

En ting er å bære den fysiske smerten; en annen ting er å bli så hånet, hundset, mobbet, frosset ut og isolert at sjelen tar skade av det. Så liten var Jesus, ikke bare som barn da han kom til vår jord, men også som voksen da han led seg gjennom langfredagens mørke drama. For Jesus varte det en dag. Det finnes mennesker som har erfaringer av dette over utallige dager og netter, uker og år.

Finnes det trøst for fornedrede mennesker i langfredagens mørke? Jeg vet ikke.

Men hvis det finnes trøst i å vite at man ikke er alene i fornedrelsen, kan vi frimodig forkynne langfredagens mørke for nedbrutte, hånede, ensomme, mobbede sjeler.

OM IKKE Å MØTE TILGIVELSE

”Hva angår det oss?” møtte overprestene og de eldste Judas med da han innså rekkevidden av sitt svik. Det var ikke bare Peter som angret. Judas angret også, men han ble ikke møtt på samme måte som Jesus møtte Peter.

Judas' synd fikk enorme konsekvenser for ham selv, for Jesus, for hans samtid og for verdenshistorien. Da Judas var klar til å ta ett oppgjør med sitt svik, ble han møtt med en svært så kald skulder og null forståelse. Konsekvensen for Judas var å ta sitt eget liv. Det er aldri løsningen på et problem.

Alle har vi behov for å be om tilgivelse; alle har vi behov for å få tilgivelse. Å bli møtt med ordene ”Hva angår det oss?” må være det ytterste mareritt når man står i en ”å-be-om-tilgivelse”-situasjon.

OM MASSESUGGESJON

”Han skal korsfestes! Han skal korsfestes!” Er vi mange nok, har vi en tendens til å miste vår egen stemme. ”Bare død fisk følger strømmen,” lærte jeg på et ten-sing-seminar i tenårene. I skrivende stund er demonstrasjonene i Kiev et tydelig tegn på at mengden kan bli sterk og også få gjennomslagskraft.

Ofta skal det ikke mer enn én stemme til for å bryte suggesjonen – en som våger å tenke selv, en som tar et selvstendig valg.

Pilatus lot folkemengden bestemme Jesu skjebne. Han gav dem valget, og han lyttet til deres rop selv om han visste at det var av misunnelse Jesus var brakt fram for ham. Så vasket Pilatus sine hender mens mengden så på, og la på den måten ansvaret fra seg.

Pilatus er intet godt lederforbilde for vår tid. Han virket lyttende og interessert i folkets mening, men han evnet ikke å skjelne galt fra rett og vondt fra godt – selv om det virker som om han selv visste, hele tiden, at Jesus var brakt uskyldig fram for ham.

OM Å LYTTTE TIL GODE RÅD

”Mens han (Pilatus) satt på dommersetet, sendte hans kone bud til ham og sa: ’Ha ikke noe med denne rettfærdige mannen å gjøre! Jeg har drømt så vondt i natt for hans skyld.’”

Men Pilatus valgte å høre på folkemengden, ikke på sin kone.

Var det fordi rådet kom fra en kvinne? Var det fordi rådet ikke stemte med det han skjønnte flertallet ville? Var det fordi rådet kom til henne i form av en drøm? Vi vet ikke hvorfor, men kan tydelig se at Pilatus ble advart mot det han var i ferd med å gjøre. Og vi ser av teksten at det ikke var noen tvil om at Pilatus forsto at den mann han dømte til døden, var en spesiell mann. Da overprestene og fariseerne kom sammen til Pilatus etter Jesu død, for å få ekstra vaktmannskap til å holde vakt over den døde: ”Vi er kommet til å tenke på hva denne bedrageren sa da han ennå levde: ’Etter tre dager blir jeg reist opp,’” ga Pilatus dem med en gang ekstra vakthold. Han ante kanskje at her kunne det skje noe mer?

Det er mange som sammen bar skylden rundt Jesu død: Judas, folkemengden, Pilatus og soldatene.

Det er kun Én som alene bærer æren for hans oppstandelse.

INGVILD HELENE MYDSKE FALLEGÅRD
PREST I TUVE-SÅVE MENIGHET
I GÖTEBORG
INGVILD.FALLEGARD@GMAIL.COM

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

TILSETTING

STAVANGER BISPEDØME

Stavanger bispedømmeråd tilsette i sitt møte 05.02.14 Bjarte Hetlebakke som sokneprest i Jæren prosti med Gjesdal sokn som særskilt arbeidsområde.

Den tilsette har skriftleg bekrefta at han tar imot stillinga.

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), stipendiat Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord, innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 3000.14.73669 Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>